

117. ԳԻՒՈՍՆ ՈՒ ԵՎԳԻՆՈՍԸ

Էրկու հնգյեր են բլրմ: Մհանք Լնթան սերով են ըլլմ, վըենց վրեր հարազատ տիպերտին: Սհանք միշտ իրար հետ են յլլմ: Ճանշմ են իրար հետ, բնրմ են իրար հետ, ման են կյալի իրար հետ: Ուզրմ չեն մին-մնից մի սհաթ անկվեն:

Սրերի մի օր մի հնգյերը կնդանք ասըմ ա. «Ա՛ կնիկ, մի տրի իմ հնգյերին փորցենք, արենամ տա՞ դորթ ինձ Լտքան հարզրմ ա, թե՞ կեզծ ա»:

Սի պուլիկ վրեսկի ու վրեր ունրմ, մի քիչ չիր ածրմ կլխին, պիրրմ ա հնգյերի տուն, Ասրմ ա. «Ախրպե՛ր, թող էս չիրը ծեր տանր մրնա, մչկ մրեր կյալը, ես ու իմ կնիկը քնրմ ենք իրան հերանց տուն դոնադա: Ասրմ ա. «Շատ լտվ, ախպեր ջա՛ն, տի բաի, թող կենա»:

Սհանք պուլիկը տնրմ են տհանց տանը ու կյալի: Սի օր էս մարթը կնդանք ասըմ ա. «Ա՛ կնիկ, էն ծիրանի չրիցը մի քիչ Լփի ուտենք, մչկը բաղարիցը կառնեմ, կպիրեմ, կլցնենք կլխին»:

էս կնիկը մխկի չիր ու վրերունրմ, ածրմ պղինձը, տենրմ ա վրեսկին տակին, ասրմ ա. «Ա՛ մարթ, պուլիկը լիքը վրեսկի ա, մրենակ կլխին մի քիչ չիր ա ածած ըլելա: Ասրմ ա. «Ա՛ կնիկ, օրմու պնն չի տսես, էա հու մրեր բախտիցն ա վրեսկի տանելա»:

Սհանք ծրեռաց վրեսկին թափրմ են, չիր առնրմ, լցնրմ պուլիկը ու անրմ տրեղր: Սի քանի վախտից եզը, էն մարթը կյալի ու, ասրմ ա. «Եկել եմ, պուլիկա տանեմ»:

Չիրը խառնում ա, տըենա՝ վըեսկի չիկա, տակիցը հետ չիր ա. ասում ա. «Ախպըն՝ր, էս ի՞նչ պան ա, ես քեզ վըեսկի եմ տվել. հմի տու ինձ չիր ես տալի»:

Ասում ա. «Ես վըեսկի չեմ տըեսել, տու տհե չրով պիրել ես, տհե չրով էլ տանում ես»: էս մարթը շատ ա վիճում տրա հետ, պան չի տու կյալի, քյնում ա դատարան, բողոքում ա: Դատարանը կարում չի էտ գործը պարզի: Դրգյա են թաքավըերի կուշտը:

էտ թաքավըերի մինիստրը մի տղա ուներ անումը Եվգինոս: Սրա մըերը մեռած ա ըլլում, խորթ մըեր ա ունենում: Մի օր սա հոր ժըեռին ճուր ածիլիս, բիրդան ծծաղում ա: Հերը ասում ա, — «էտ խի՞ ծըծաղեցիր»: Ասում ա. «Հենց էնպես»: Ասում ա. «էլ հա»: Ասում ա. «էն ծվլոդ դուշը ասում ա՝ կըկյա մի ժամանակ, վըեր տա էլ քու ժըեռին ճուր կածի»:

Հերը ջղայնանում ա, թուրը հանում ա, ուզում ա սպանի: Խորթ մըերը հիլ չի անում, ասում ա. «Օրը ճաշին ի՞նչ ես անում, տար պաղվալը քցի, քշերը կսպանես»: էս մարթը տղին տանում ա, քցում պաղվալը: Քշերը էտ կնիկը քյնում ա, օքմենի պիրում, պատը ծակիլ տալի, էտ տղին ասում ա. «Դե, տու աբի, քյնա»:

էս տղեն քյնում ա, մի բազրգյանի զաքի ծառայում ա: Թաքավըերը, վըեր մանում ա, սա իրան մինուճար տղին խուկ ա տվել. տրան մինիստրութենից զըկում ա:

Սա իրան կնգյա հետ քյնում ա մի ուրիշ կյեղում աշխատում. ապրում: Թաքավըերը կանչում ա բոլոր մինիստրներին, ժողով ա անում, թե ո՞ւմ տըենք մինիստր: Տհանք ասում են. «Մենակ էն բազրգյանն ա, վըեր արժանի ա մինիստրի պաշտոնի»: էտ բազրգյանին մինիստր են տնում: Սա տեղափոխվում ա ըտի: Եվգինոսին ուսումի ա տալի: Մեծ ուսումնական ա տառնում:

Մի էրկու օր անց ա կենում: Թաքավըերը էն վըեսկու գործը պիրում ա, նիստի տնում, քնում: Համան էտ վախտը իրեր եղունիկ կյալիս են, ալոշկի դաքին կաղնում ու սկսում թըխկթխկըցնիլ: Ինչքան քիշ են անում՝ քյնում չեն: Թաքավըերը էտ մինիստրներին ասում ա. «էս եղունիկին ի՞նչ են ուզում, ո՞վ կասի»: Մինն էլ ա պան չի ասում: Ասում ա. «Կամ կասեք, կամ ծըեղ կլխատըիլ դեմ տալի»:

էս բազրգյան մինիստրը տխուր կյալիս ա տու: Եվգինոսը կյալիս ա տըենում հերը տխուր նստած ա, ասում ա. «Հայրի՛կ, էտ ի՞նչ ա պտահել, խի՞ ես տխուր»:

Ասում ա. «Ա՛րալա, սհե՛, սհե՛ պան, թաքավըերը մչե էքուց

ժամանակ ա տվեւ. Լթե թթնենք վըն. սըեզ կլխատիլ դի, Ես էլ կարում Եմա:

Ասում ա. «Հայրիկ ջան, մտածիլ մի եթե կանչի, քեզ հրցնի. տու բիշտ տակին ծծադի, ասա էտ ի՞նչ տղեն էլ կասի: Ինձ էլ հետք տար, Ես կասեմ»:

Էջա՞ սա տղացեղին վըեր ա ունըմ, քյնրմ: Բաքավըերը էն վըեսկո տըրերին էլ ա կանչըմ, միխիստրին էլ: Էլե դատը սկսըմ են թե չէ. Լգունիկնին էլ են կյալի րտի, թխկթխկըցնըմ: Բաքավըերը կանչըմ ա էտ միխիստրին ասըմ ա. «Ասա», տըենամ, էտ ի՞նչ են ուղըմ»:

Աս ծծողըմ ա, ասըմ ա. «էտ ի՞նչ ա վըեր, իմ տղեն էլ կասի,— Ես տղին ասըմ ա,— տղա՞ ջան, Ես մի քիչ վատ Եմ դգըմ ինձ, մի տու, իմ տըեղը Բաքավըերին պատասխանի»:

Ասըմ ա. «Բարաւըերը ապրած կենա, էն միներ մարին ա, միներ վըեսոցակը, միներ էլ ճուտը: Մի օր մարին ծվի վըա թուխսը նստած ա րլըմ, րիդան կարկուտը նի ա ունըմ, մարին ծվի վըիցը թուշըմ ա, վուխըմ ա, էլ կյալիս չի: Մըչեվը վըեսոցակը վըեն նստըմ ա, ծվանը կոտրատըմ են, միներ ա մնըմ: էտ մի ծվի վըա վըեսոցակը նստըմ ա, ճուտ հանըմ, մեծցնըմ, շինըմ էտ տեսակ հողունիկ: Հմի մարին եկել ա, ասըմ ա. «Իմն ա, տանըմ եմ»:

Վըեսոցակն էլ տալիս չի: Սկսել են վիճիլը՝ էկել են քու կուշտը, վըեր դատը կտըես, տհանց դատի հետ էլ իրանց դատը անես»:

Բարաւըերը մնըմ ա րըմացած, ասըմ ա. «Տղա՞, վըեր տո՞ տըհի խելլով ես, տո՞ էլ դատը կտըի: Ճուտը վըերի՞ն տանք»:

Ասըմ ա. «Ի՞նչարկի, վըեսոցակին, Բարաւըեր ջան, նրան մի էրկու խան կտըեկ տու, իրան մի ծվի հախը, ճուտն էլ տու վըեսոցակին: Վըեր իրան կլխիցը ծըեռն ա վըեկալել, կարկուտի տակին նստել ա, ճուտ հանել, մեծցրել, սոված ծարաւ օրեր անցկցրել»:

Բարաւըերը ասըմ ա. «Տղա՞ ջան, մի դատ էլ կա էն էլ կտըի»:

Ասըմ ա. «Ի՞նչ դատ ա, Բաքավըերը ապրած կենա»:

Ասըմ ա. «Ի՞նչ դատ ա, Բաքավըերը ապրած կենա»:

Ասըմ ա. «Ի՞նչ դատ ա, Բաքավըերը ապրած կենա»:

լոք ա, վաճառականին ասում ա. «Թող աղետ պալատումը իմ կող-
քին մնա, բոլոր դատերն էլ նա կտրի: Իմ մինուճար ախչիկն էլ
կտամ իրան, ես էլ էտա պռավել եմ, ինքը իմ տեղը թաքավրեր
կտանան»:

էտ ա, էտ տղին պահում ա սլալստումը: Ինչքան դատ ա ըլլում,
տա ա կտրում: Խաբարը հասնում ա սըա հորն ու մորը: Սհանք մա-
նում են, վրեր պալատումը մի ջահիլ տղա կա, ինչքան դատ կա նա
ա կտրում, նրա նման արթար, դուզ դատ կտրող չիկա ըշխարիս
փրետին: Սհանք էրկուսով վրեր են կենում կյալիս են տրա կուշ-
տը, վրեր իրանց բողոքն էլ լսի, մի գործ տա ապրեն:

Տղեն փարչը ծըեռին ըալկոնն ա տոնա կյալի, վրեր ծըեռնեը
լվանա, էտ հադաղին հերնըմըրը կյալիս են: Հերը փարչը վեր ա
ունում, տղըմ ա տղի ծեռին ճոպ ածի: Տղեն մըտիկ ա անում թըչէ՝
ճնանչըմ ա: Կուռը փոնում ա, հիլ չի անում, ասում ա. «Հայրի՛կ,
հայրի՛կ տըեսար, տոն քու ծըեռովը քու տունը քանդեցիր, ինձ
աքսորեցիր, տոն էլ էտ օրն ընգյար»:

Ըստի հերը ճնանչըմ ա, վրեր էս իրան տղեն ա, սիրտը ճա-
քըմ ա ու մըեռնում ա: Տղեն հորը շատ առոք-փառոք վըբրունիլ
ա տալի, խորթ մորն էլ տանում ա իրան կուշտը որպես իրան փըր-
կողը:

էտ թաքավրերը արթեն պռաված ա ըլլում: էս տղին դրդյմ ա
թաքավրերական փուրսեր, վրեր ավարտի կյա, երգիրը կառավա-
րի: էտ վախտը աղվանակա՞ն թաքավրերի տղա Գյիլոսն էլ ա կյա-
լի էտ կուրսերը, Անգլյաի մինիստրի տղեն էլ: էտ իրեքն էլ կյա-
լիս են ըտի կուրսեր: էս Եվգլինոսն ու Գյիլոսը էնքան իրար նը-
ման են ըլլում, վրեր էլ ասիլու չի, կարըմ չեն, թե տհանց իրարից
ճկեն, պիրըմ են ամենին դոշերներուն կյրըմ են, վրեր շշկիլ չի
ընգյեն:

Օրերի մի օր Գյիլոսը Անգլյաի թաքավրերի ըխչկա վրա սի-
րահարվում ա: Եվգլինոսին ասում ա. «Սհե պան կա, ուղըմ եմ
նրա ըխչկանը առնեմ, համա ուսկ չեմ անում քյնամ թաքավրերի
կուշտը»: Անգլիայի մինիստրի տղեն էլ ա էտ ըխչկա վրա սիրը-
հարված ըլլում: Եվգլինոսը էրկուսին էլ ասում ա. «Իրար հետ քյն-
ցեք թաքավրերի կուշտը, վըբրիտ կտա՝ կտա»: Սհանք ետ են
կյալի, Եվգլինոսը ասում ա. «Խնչ ասեց»:

Գյիլոսը ասում ա. «Ասեց, վրեր կուրսը կպրծենք, կըկյաք
իրար հետ մենամարտի կկպչեք: Ու՛ է ախտի՝ ախչիկս նրան կը-

տամ, Համա վախում եմ կրեանամ վրեչ ակտեմ: Եվգլինոսը ա-
սում ա. «Ես քու տրեղը կքյնամ մենամարտի»:

Եվգլինոսը մի ամիս առաջ քննութիւն ա տալի, կյալի տուն,
Գլիոսին ասում ա. «Վրեր տո՛ւ էլ տաս, պրծնես, կըկյաս իմ կուշ-
տը, ես կըկյամ տրա՛ հետ մենամարտեմ»:

Եվգլինոսը կյալիս ա տուն: Թաքավրերը պիրում ա սրան
թաքավրեր ա տներմ, իրան ծըեռովը փսակում: Հլե հրսանիքը պըրծ-
նում ա, Գլիոսը կյալիս ա ըտի: Կյալիս են, ասում՝ քեզ կանչող
կա: Սա տո՛ւ ա կյալի, տըենում իրան հնգյերն ա: Հասնում ա,
փթաթվում, պչպչորում են, ասում ա. «Ի՞նչ կա, խեր ըլի»:

Ասում ա. «Մենամարտի օրը նշանակել են, էսինչ օրն ա»:

Եվգլինոսը հաշվում ա, տըենում ա՝ անշախ հասնի: Ծըեռաց
նրա շորերը հանում ա, ինքը հաքնում, իրան շորերը նրան
ա հքցնում, ասում ա. «Կյքյնաս ու սուս ու փուս թաքուհու հետ կքը-
նես, մըչկ իմ կյալը»:

Սհանք իրար հետ պոռշտի են ըլում, նա ճամփա ա ընգյնում,
քյնում: Ըրոգլոնը, վրեր թաքուհին տըեղերը պատրաստում ա, ա-
սում ա. «Քնի՛»: Սա կյալիս ա, թուրը հանում, տներմ արանքում ու
քնում: Մի քանի օր վրեր սհե ա անում, ախիկը կյալիս ա, հորը
բողոքում ա:

Հերը ասում ա. «Ախիկ ջա՛ն, պան չի կա, բալի տա՛ ուստ
ունի, մի քանի վախտ համփերի»: Մի քանի վախտ անց ա կենում,
տըենում ա, չէ տղեն մոտ չի կյալի, սա՛ նորից ա հորը բողոքում:

Հերը կանչում ա, ասում ա. «էս ի՞նչ պան ա, խի՛ ես տհե ա-
նում»: Ասում ա. «Ես երթվել եմ, վրեր ամուսնանալուց եղը քա-
ռասուի: օր իմ կնգյա կողքին քնեմ վրեչ»:

Անց ա կենում մի քանի վախտ Եվգլինոսը կյալիս ա: Գլիո-
սը ասում ա. «Ախտեցի՛ր»: Ասում ա. «Հա՛, ախտել եմ, ըխկանն
էլ պիրել եմ, էսինչ քաղաքի գլխավրեր հորանոցի, էսինչ հա-
մարմն ա»:

էս տղեն վրեր ա կենում, կյալի իրան կնգյա կուշտը: Սա էլ
էտ ա իրան տունն ա եկել: Սհանք վրեր շորերնուն հանում, քնում
են, սա էլ թուրը մեչտեղը չի տներմ: Կնիկը ասում ա. «Հը, ժամա-
նակտ թմամե՛ց, վրեր էլ թուրտ հանում չես, տներմ մրեր մեչտըե-
ղը»:

Նա էլ ընգեղ ա մանում, վրեր հնգյերը քնիլիս թուրը տրել ա
իրանց դաթմը: Էրկուսն էլ կլխի են ըլում մին-մինի ազնվութիւնը:
Գլիոսն էլ ընգեղ ա թաքավրեր տա՛նում: Մի տարուց եղը, Գլի-
ոսին երկու տղա ա ըլում:

Օրերի մի օր Եվգլինոսի կնիկը մի ցիգանի տղի վրա սիրահարվում ա ու սլամանավերվում ա, վրեր նրան պիրի թաքավրեր տնի, Եվգլինոսին էլ կորցնի: Քյնում ա բժշկից մի տեղ ա պիրում, քցում ճաշի մեջը, մարթին ուտցնում: Սա կամաց-կամաց հիվանդանում ա, կուշ կյանի, անպրետկանում, էլ կարում չի թաքավրերունին անի:

Մի քանի օրից եզր կնիկը քյնում ա սլալատ, մինիստրներին հվաքում, ժողով անում, ասում ա. «Նա էլ երգլի կառավարելու ուժ չի ունի, մի թաքավր ճկեցիք, թող երգլի կառավարի»: Ն՛անք էլ ասում են. «Տո՛ւ ում կառաշարկես, մրենք էլ նրան համաձայն ենք»:

Սա քյնում ա, ցիգանի տղին պիրում, Եվգլինոսի շորերը հքցում, թաքավրեր տնում: Եվգլինոսին էլ տնում են սելմը, տանում քաղաքից հեռու րախում, վրեր օքմու վառաքի վրեշ:

Եվգլինոսը որոշում ա մի կերպ իրան հսցնի Գլիոսի կուշտը, քանի շունչը վրեն ա: Սա տհե մի կերպ շրշարվրիլով կամաց-կամաց մի օր վրետով, մի օր մնին խնթրիլով սելով, ըստուր ընդուր բուժա ըլիլով հասնում ա Աղվանըստան: Օքմու խնթրում ա, ասում ա. «Թաքավրերին ասեցեք վրեր Եվգլինոսը էկել ա, ուզը՛ ա քեղ տրենա»: Մինն էլ սրան պանի տրեղ չի տնում, ասում են. «Սրան մտիկ, սա էր պակաս, սա լի՛ն ա, վրեր թաքավրերին կանչում ա»:

էտ խեղիճը մի քանի սուտկա րտիեք քաշ ա կյանի սոված, ծարավ: Մի օր էլ վանդիրին ա պտահում: Շատ ա խնթրում, մանդրամասը սլատմում ա, ասում ա. «Շատ խնթրում եմ, թաքավրերին ասա՛ Եվգլինոսը կանչում ա»: էս վանդիրը կյանիս ա պալատ, թաքավրերին ասում ա. «Մի սհե՛, սհե՛ մարթ խնթրեց քեզ ասեմ՛ Եվգլինոսը կանչում ա»:

Թաքավրերն ու թաքուհին մանում են թչէ, իրար հետ տուս են թռչում: Պալատականին մընում են ըրմացած, թե՛ էս ով եկավ, էս ի՞նչ պան էր, վրեր էրկուսն էլ իրար հետ տուս տանան: Տհանք տուս են կյանի տուրը թչէ, ծրեռաց ճնանչում են, իրար ճտով են ընգյնում պչպչորում: Սրան պիրում են պալատ, իրանց կռավաթին պառկեցնում: Սա մանդրամասը, կլխին եկածը պատմում ա, թե՛ կնիկը ինչ ա արել, վրենց ա իրան դավաճանել ու տարել քցել անտառնին:

Ծրեռաց բժիշկ են կանչում, վրեր սրան բուժեն: Բժիշկին կյանիս են, մտիկ անում, ասում են, վրեր սա բուժվիլ չի: Թաքավրերն ու թաքուհին սրա կոխկիցը հեռանում չեն: Մի օր էլ տրե-

ներմ են սա քնտեզից վերերկացել ու լաց ա ըլլմ։ Ասում են. «Խի՞ ես լաց ըլլում»։ Ասում ա. «Մի անսպասելի երազ տընհա, բայց անկարելի պան ա, պատմիլու էլ չի»։ Շատ են խնթրում, վերեր ըշխարքմր անկարելի պան չիկա. «Պատմի տըննանք, բալի քեզ առողջացներմ ենք»։

Շատ վերեր խնթրում են, ասում ա.— Մի պառավ, սարկտակ մորքավերեր մարթ ինձ ասաց. «Թե թաքավերեր քեզ շատ սիրում ա, թող էտ ճուխտ բեխանց ջաներնուցը արինը քաշի տաք ճուրը ու նրանով քեզ լզցնի, տու կառոզճանաս»։ էտ վերեր ասում ա, թաքավերերը բոպեական բժիշկ ա կանչում, ասում ա. «էս երկու բեխանց արինը մաքուր քաշի»։ Բժիշկը ասում ա. «Թաքավերեր ապրած կենա, ախր ապրիլ չեն, կմեռնեն»։ Ասում ա. «Քեզ ասում եմ, քաշի»։

Սա էրկու բեխի արինն էլ քաշիլ ա տալի, տաք ճրի հետ խառներմ ու տրան լղցնիլ ա տալի։ Բեխանցն էլ ծածկում են, մթամ թե մըեռած են, եղով վրեկոնեն։

Օր օրի վրա Եվգլինոսը լավանում ա, մհել կյալիս են տենում բեխեքը քնած։ էտա ուրախութենիցը պիրում են, մեծ քյեփ սարքում, կեր ու խում անում։ Մի քանի վախտիցը եղը Գլիլոսը տենում ա, վերեր Եվգլինոսը տանել ա առաջվա ուժով, ջանով մարթը։ Մըեռաց հրաման ա տալի, զորք ա հվաքում, վերեր նհանց վրա կռիվ քյնա։ Թաքուհին ասում ա. «Մի ծի էլ ինձ տու, ես ել եմ կյալի, վերեր ես էլ իմ ծըեռովը նրա դատը անեմ»։

Պիրում ա Եվգլինոսին թաքավերական շորեր ա հքցում, թաքավերերի թագ ա տնում կլխին, ու էրկուսով զորքը քաշում են կյալի ցիգանի թաքավերերի վրա։ Կռիվը սկսում են, հենց ճարթ ու փշուր անում, հենց կտորում են, վերեր էլ ասիլու չի։ էրկու օրվա միչին տանք ճարթում, փշրում են ու մտնում են պալատը։

Գլիլոսի կնիկը ասում ա. «էն թաքուհու իրավունքը ինձ տվեք»։ Թաքուհուն տալիս են Գլիլոսի կնգյանը։ Սա տրան կապում ա ծառիցը ու ամեն ժամը թմամելիս մի կյիլո մըիս ա արանից կտրում։ Տհե մի քանի ժամ տա ծվում, ճշում ա ու մըեռնում ա։ Սհանք կանչում են միխիստրներին, Եվգլինոսին շհանց տալի, ասում են. «Սրան ճնանչում ե՞ք»։ Ասում են. «Հա՛»։ Ասում են. «Սա վա՛տ էր ծըեզ մըհար»։ Ասում են. «Չէ՛»։

— Բա խի՞ գահիցը հեռցրիք։

Ասում են. «Մենք պանից խաբար չենք, թաքուհին արավ. ի՞նչ արավ չիմացանք, ասեց՝ հիվանդ ա, էլ կարում չի կառավարի»։

Ասում են. «Հմի ո՞ւզում եք, վրեր սա՛ ըլի ծրեր թաքավրերը»:
Ասում են. «Հա՛»:

Պիրում են մի միջիստրի ըխչկա հետ փսակում են, թաքավրեր
տներ: Յիգանի տղին էլ կապում ֆայտոնի քմակիցը, շորս ծի
լծում ու քշում: Էնքան քշում են, վրեր էլ նրանում հալ չի մնում:

Օխտը օր, օխտը քշեր ըտի քյեփ են անում, ուտում, խմում ու
քրախում կյանի:

